

Yeni Medyada Haber Değeri Unsuru Olarak Olumsuzluk Faktörünün Dönüşümü

Transformation of the Negativity Factor as an Element of News Value in New Media

Kurbanî Geyik, Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi İletişim Fakültesi,

E-posta: kurbanigeyik1@gmail.com,

ORCID ID: 0000-0001-7154-5743

Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Medyada haberlerin önemli bir kısmı, olumsuz içeriklerden oluşmaktadır. Şiddet içeren olumsuz her gelişmenin haberleştirildiği yeni medyada, olumsuzluk faktörü bakımından hemen hemen eşdeğerde olan olayların bir kısmı öne çıkarak görünür olmakta, bazıları ise fark edilmeden archive kayıt olarak geçmektedir. Çalışmanın odağını oluşturan, İstanbul Esenyurt'ta, 29 Temmuz 2023 günü, iki kişinin öldüğü ve bir kişinin yaralandığı silahlı saldırı da ajanslar tarafından olay günü haberleştirilmiş, ancak olay anını yansıtan kamera kayıtları yayınlanana kadar sosyal medyanın gündeminde yer almamıştır. Saldırıdan bir gün sonra, güvenlik kamera kayıtlarının paylaşılmasının ardından sosyal medyanın gündeminde ilk sıraya yerleşen olay, tüm haber medyası sayfalarında da en çok paylaşılan haberler arasında yer almıştır. Cinayet gibi çatışma içeren olayların görsellik unsuruyla desteklenmedikçe, sosyal medya kullanıcıları açısından haber değeri taşımadığı sayılıştından hareketle tasarlanan bu çalışmada, İstanbul Esenyurt'taki olaya dair gelişmelerin aktarılmaya devam ettiği 10 günlük süreçte yaşanan toplam 40 cinayet olayına ilişkin haberler, haber değeri ölçütleri bakımından analiz edilmiştir. Amaçlı örneklem yöntemine başvurulmuş seçilen haber sitelerinin sosyal medya platformu X'teki sayfalarından paylaştığı toplam 217 haber incelenirken, İçerik Analizi tekniği esas alınmıştır. Araştırma bulguları, şiddet içerikli olayların, yeni medyada öne çıkmasında, olumsuzluk değerinin yüksek olmasının tek başına yeterli olmadığı, görsellik unsuru ve izleyici etkileşimi ilişkisinin çok daha fazla etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler:

haber, haber değeri, olumsuzluk, yeni medya

Abstract

A substantial portion of the news articles published in the media contained negative content. In the 'New Media' where every negative development involving violence is reported, some of the events that are almost equivalent in terms of negative factors come to the fore and become visible. In contrast, others are recorded in the archive unnoticed. The armed attack in Esenyurt, Istanbul, on July 29, 2023, which is the focus of the study, in which two people died and one person was injured, was reported by the news agencies but was not on the agenda of social media until the security camera records reflecting the moment of the incident were published. One day after the attack, when the security camera footage was shared, the incident first came to the top of the social media agenda and became one of the most shared news on all news media pages. In this study, which was designed based on the assumption that conflict-related events such as murder, harassment, and robbery do not have news value for social media users unless they are supported by the visual element, news regarding a total of 40 murder incidents that took place in the ten days, during which the developments regarding the incident in Esenyurt, Istanbul continued to be conveyed was analyzed in terms of the news value criteria. The Content Analysis technique was used to examine 217 news stories shared by the selected news sites from their pages on the social media platform X by applying judgment sampling. Research findings have revealed that high negativity alone is not enough for violent events to come to the fore in new media, and the relationship between the element of visuality and audience interaction is much more effective.

Keywords:

news, news value, negativity value, new media

Başvuru Tarihi: 21.02.2024

Yayına Kabul Tarihi: 25.09.2024

Geyik, K. (2024). Yeni medyada haber değeri unsuru olarak olumsuzluk faktörünün dönüşümü. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KİAD)*, (13), 221-246. DOI: 10.56676/kiad.1441149

Giriş

Medyada yayımlanmaya değer bulunan haberlerin seçiminde, çok sayıda faktör dikkate alınmaktadır. Bir olayın ya da herhangi bir konuyla ilgili gelişmenin haber yapmaya haiz olup olmadığı, genellikle haber değeri kriterlerine göre belirlenmektedir. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler, özellikle mobil iletişim ortamlarının sunduğu olanakların sonucu olarak, haber üretimi ve tüketiminin her zamankinden daha fazla olduğu bu çağda, haber ve haber değeri kavramları da dönüşüme uğramaktadır. Habercilik alanı, toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle yeniden yapılanırken, “haber değerleri” de uygulandıkları bağlam ve zamana bağlı olarak değişmektedir. Başka bir ifadeyle, haber değerleri, toplumsal ve medya alanındaki gelişmelerden etkilenmektedir.

İletişim teknolojilerinin habercilik alanı üzerindeki etkilerini ele alan Küçüközyiğit (2016), teknoloji ve internetin sağladığı imkânların haber akışını dönüştürdüğünü ortaya koymakta, hız odaklı dönüşümün sonucu olarak kitlelere anlık ulaşan haberlerin kısa sürede tüketildiğini ve bu nedenle “güncellik” haber değerinin dönüşüme uğradığını ifade etmektedir. Geleneksel ve yeni medyanın haber seçiminde başvurduğu haber değeri kriterlerini karşılaştıran Çilek’in 2019’daki çalışmasında da internetin teknolojik yapısına bağlı olarak, yeni haber platformlarının belli başlı haber değerlerinde farklılık gösterdiği, ancak haber değeri unsurlarından ritim ve olumsuzluk faktörünün her iki kitle iletişim aracında da önemli bir kriter olduğu belirlenmiştir. Bizim çalışmamızda ise olumsuzluk haber değeri, yeni medyada öne çıkan cinayet olayları özelinde ele alınmaktadır. Gazetecilerin haber seçiminde sıklıkla başvurduğu haber değeri kriterlerinden olumsuzluk faktörünün, medya alanındaki gelişmelere göre dönüşüme uğradığı düşünülmektedir.

Geleneksel medyada, cinayet, gasp, taciz ve tecavüz gibi şiddet içeren olaylardan olumsuzluk faktörü yoğun olanlar seçilerek haberleştirilirken, yeni medyada ise sütun ve süre sınırlamasının ortadan kalkmasının sonucu olarak neredeyse her şiddet içeren olay haberleştirilmektedir. Yeni medyada olumsuz haberlere oldukça sık rastlanmakta, niteliksel ve niceliksel olarak büyük olayların yanı sıra küçük olayların da haberleştirildiği görülmektedir. Çok sayıda şiddet içerikli haberden bazıları, sosyal medya kullanıcılarının müdahalesiyle yeni medya ve kamuoyu gündeminde öne çıkmaktadır. Nitekim, 29 Temmuz 2023 günü İstanbul Esenyurt’ta, 2 kişinin ölümü, 1 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan silahlı saldırıyla ilgili haberler, aynı gün meydana gelen farklı cinayet olaylarıyla ilgili haberlerin önüne geçerek yeni medyada ve kamuoyu gündeminde günlerce yer almıştır. Bu noktadan hareketle tasarlanan çalışmada, yeni medyada yayımlanan şiddet içerikli haberlerin öne çıkmasını sağlayan faktörler sorgulanmakta, cinayet haberleri özelinde, haber değeri olarak olumsuzluk faktörünü destekleyen unsurların açığa çıkarılması amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında, Türkiye’den erişime açık haber sitelerinden, sosyal medya kullanıcılarının daha çok haber tüketimi için başvurduğu yeni medya uygulaması X’te, takipçi sayısı en yüksek olan *CNN Türk*, *Habertürk*, *Hürriyet*, *NTV*, *TRT Haber* ve *Sözcü* örneklem olarak belirlenmiş, bu sitelerin sosyal medya sayfalarından paylaşılan içerikler, araştırmanın odağı olarak seçilen İstanbul Esenyurt’taki Tekel bayisinde meydana gelen cinayetin işlendiği 29 Temmuz 2023 tarihi ile bu cinayetle ilgili gelişmelerin aktarılmaya devam ettiği 10 günlük süreçte manuel olarak taranmıştır. Bu tarihler arasında, tespit

edilen cinayet haberleri, İçerik Analizi yöntemine başvurularak incelenmiştir. Örneklem dahilindeki tüm paylaşımlarda yer alan haber ve ilgili eklentileri incelenmiş, haber değeri, haber görseli ve etkileşim düzeyi ile üretilen şiddet içerikli haber sayısı arasında nasıl bir ilişkinin bulunduğu, etkileşim düzeyi yüksek olan cinayet haberlerinin olumsuzluk düzeyinin ne olduğu yönündeki sorulara yanıt aranmıştır.

Haber ve Haber Değeri

Haberin ne olduğu sorusuna dair çokça tanım söz konusudur. Bu soruya pek çok cevap verilmiş, en iyi bilinenlerin bazıları geleneksel vecizelere dönüşmüştür. New York Sun Dergisinin editörü John Bogart'a atfedilen "Bir köpek adamı ısırsırsa haber değildir. Ancak bir adam köpeği ısırsırsa bu haberdir" şeklindeki ifade, birçok tanımı özetlemektedir (Karakoç ve Eke, 2013).

Haberin tanımına ilişkin görüşler, onu kimin tartıştığına göre değişmektedir. Kevin Williams (2003, s. 16), haber kavramına, uygulayıcı ve akademik düzeyde farklı yaklaşıldığını, bu nedenle habere dair tanımlarda da farklılık olabildiğini ifade etmektedir. Haberin ne olduğu ve gazetelerde haber olarak neye yer verileceği hususunda tam bir bilimsel uzlaşma yoktur (Rigel, 1993, s. 36). Haberin ne olduğuna ilişkin en yaygın anlatı, haberin gerçek dünyada bir yerlerde ortaya çıkan olaylar, kişiler ya da şeylerle ilgili en son, en yeni ve dikkati çeken enformasyon olduğu yönündedir. Haberde içeriği oluşturan enformasyonun nesnelliği, dengeliliği ve tarafsızlığının tamamen sağlanması ya da en azından en üst düzeyde bu kriterleri karşılaması mümkündür. Liberal yaklaşımları yansıtan bu anlatıya göre, gazeteci, tıpkı bir ayna gibi olay ve olguya ilişkin bilgiyi aktarabilir. Haberin ne olduğu ve gazeteciliğin ne tür bir faaliyet olduğuna dair farklı değerlendirmeler de söz konusudur. Eleştirel yaklaşım olarak ifade edilen bu yaklaşımlar, haberin hakikati birebir aktarabileceği görüşüne kuşkulu bakmaktadır (Dursun, 2005, s. 69-70).

Harriss, Leiter ve Johnson'ın (1992, s. 27), "The Complete Reporter" adlı çalışmalarında, haber kavramını, "okuyucunun ilgi göstereceği olaydır", "yayımlandığında okuyucuya yararlı olacağı kabul edilen enformasyondur", "yakın zamanda olan, icatlar, görüşler ve insanların etkileneceği veya ilgi duyacakları olay ya da olgudur" şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımlamalarda, haber kavramının, insanların merak duygusu ve yeni olanı öğrenme arzusunu karşılaması yönünde işlevsel bir özelliği olduğuna vurgu yapılmakta, haberi oluşturan enformasyonun, güncel ve ilgi çekici olması gerektiğine işaret edilmektedir. Sonuç olarak, rutin bir olay ya da olguya ilişkin bilgi, haber olarak değerlendirilmemektedir.

Neyin haber olup neyin olmadığına karar vermek ise gazetecilerin öncelikli görevidir. Gerçek dünyadaki olayların birbiriyle iç içe geçtiği karmaşık bir ağla karşı karşıya bulunan medya profesyonelleri, düzenli bir "haber" paketi seçip kamuoyuna sunmaktadırlar. Belirli bilgi parçalarını toplayarak haber üretimi yapan gazeteciler, alanın yerleşik kurallarına göre hareket etmekte, mesleki eğitimde öğrendikleri "haber değerlerini" dikkate almaktadırlar (Bohle, 1986). Her gün dünyada oldukça fazla sayıda olay ya da kişilerle ilgili haber değeri taşıyan gelişmeler yaşanmakta, bunlardan sadece bir kısmı gazeteciler tarafından haberleştirilmektedir. Dolayısıyla haberleştirilecek olayların seçiminde hangi unsurların belirleyici olduğu sorusu önemlidir. Literatürde, "haber

değerleri” ya da “haber kriterleri” olarak ifade edilen bu unsurlar, medya kurumunun yayın akış periyodu, yayın türü, işletme sahibi ve yöneticilerinin politik ve ekonomik yaklaşım tarzına, yayın çizgisine, hedef kitlenin beklentilerine göre değişiklik göstermektedir.

20. yüzyılın başlarında, ABD’de başlayan haber değeri araştırmalarından ilki, Walter Lippman tarafından yapılmıştır. Lippman, medyada yer verilmeye değer haber ile yayın değeri bulunmayan haber arasındaki temel farkın ne olduğu sorusundan hareketle haber değeri kriterlerini açığa çıkarmıştır. Haber değeri kavramını, çeşitli olayların, varlığı ve birleşimine göre gazeteciler tarafından yayınlanmaya değer görülmesi olarak açıklayan Lippmann’a (1998, s. 348) göre bir olayın haber olabilmesi için alışılmışın dışında olması, tasarlanması, süreyle sınırlandırılması, yapısının basit olması, bin mantığa ve anlama sahip bulunması, olaya etkili veya ünlü kişilerin katılması ve olay yerinin okura yakın olması gerekmektedir.

Avrupa’da haber değeri araştırma geleneğinin öncülerinden Einar Östgaard (1965) ise haber akışını etkileyen dış faktörler ile ona için iç faktörler ayrımı yaparak, politik ve ekonomik ilişkilerine bağlı olarak hükümetlerin, medya kuruluşlarının sahiplik yapısının dolaylı ve dolaysız etkilerini dışsal haber faktörleri, alımlayıcı için ilginç ve dikkate değer olabilecek haber durumlarını da içsel haber faktörleri olarak belirlemiştir. Alver (2010, s. 113), Östgaard’ın (1965) dış ve iç haber faktörleri ayrımında belirsizlik olduğunu, olay ve haber arasındaki ayrımı yapamadığını, bu durumun da haber faktörlerinin bir kısmının olay açısına diğer kısmının ise haberlerin karakteristiklerine yönelmesine neden olduğunu öne sürmektedir.

Östgaard’ın 1965’teki çalışmasından yola çıkan Galtung ve Ruge (1965), haber faktörlerini sistematikleştirmiş, ayırmış ve kendi alt kategorileri olan 12 haber faktörü öne sürmüşlerdir. Haber faktörlerinin ilk 8’ini kültüre bağımlı olarak değerlendirirken, diğerlerini de Batılı endüstri devletlerinin haber seçme/eleme eylemlerinin bir karakteristiği olarak görmüşlerdir. Galtung ve Ruge’nin (1965, s. 64) belirlediği 12 haber faktörü, frekans, dikkat çekme eşiği, netlik/açıklık, anlamlılık, uyumluluk, beklenmediklik, süreklilik, kompozisyon, seçkin ulus faktörü, seçkin kişilerle ilişki, kişiselleştirme ve olumsuzluktur. Galtung ve Ruge (1965, ss. 65-68), 12 haber faktörünü, şu şekilde açıklamaktadır;

-Frekans, bir olay ya da konunun güncel olmasıdır. Bir olayın geniş coğrafi alanda gerçekleşmesi veya çok sayıda kişiyi ilgilendirmesi, bir olay ya da konunun haber değerini artıracığından haber bariyerinin de aşılması gerekliliğini karşılamış olacaktır.

-Netlik/açıklık, habere konu olayın yapısının ve anlamının basitliğidir. Bir olay ne kadar basit, kesin ve sağlamsa, haber olma olasılığı o kadar fazladır.

-Anlamlılık, haberleştirilecek olay ya da konunun, alımlayıcı açısından anlam ifade etmesi gerekliliğidir.

-Kültürel yakınlık, bir olayın hedef kitle için yaşamsal önemini fazlalığını ifade etmektedir.

-Uyumluluk, bir olayın, hedef kitlenin beklentileri ile uyumunun dikkate alınmasıdır. Bir olayın gerçekleşmesinin beklenilmesi veya istenilmesi hedef kitle açısından ne kadar

fazlaysa medyanın olaya olan ilgisi de o düzeyde olmaktadır.

-Beklenmediklik, bir olayın önceden öngörülememesi, nadiren ortaya çıkması ya da tuhafılığıdır.

-Süreklilik, haberlerde bir oluşumun bağlantılarının ya da konunun kurulmasıdır.

-Kompozisyon, haber bülteninde bir dengenin kurulması, belli bir kompozisyonda haberlerin sunulması olarak dikkate alınır. Dolayısıyla haber bültenlerinde çoraklaşmaya karşın, farklı türlerde ya da konularda da haberlere yer verilmesi önemlidir.

-Seçkin ulus faktörü, uluslararası alanda önemli aktörlerin, haberin tematik yapısını oluşturan temel değişkenlerden biri olarak görülmesidir. Elit ulus, bir olaya ne kadar fazla katılmış ya da ne kadar çok olayla ilgiliyse, o olay haber konusu olarak aynı düzeyde ilgi görecektir.

-Seçkin kişilerle ilişki, seçkin kişilerin konumlarının ya da faaliyetlerinin habere konu olacak olayla ilişkisini ifade etmektedir.

-Kişiselleştirme, bir kişinin bir olaydaki rolünü, önemini ifade eder. Bireysel eyleme indirgenerek bir olayın haberleştirilmesi, hem olayın daha kolay kavranmasını sağlar hem de hedef kitlenin daha fazla ilgisini çeker.

-Olumsuzluk, bir olay ya da konunun olumsuzluk düzeyini ifade etmektedir. Cinayet, çatışma, kaza, kriz ya da zarar gibi olaylar, dramatik etkisi ve ilgi çekici olması nedeniyle medyada özellikle haberleştirilmektedir.

Galtung ve Ruge, (1965, s. 71), söz konusu haber faktörlerinin birbirinden bağımsız olmadığını, bir olayın haberleştirilme olasılığının çeşitli haber faktörlerini içermesine bağlı olduğunu belirtir. Araştırmacıların bu haber değerlerinin sınanmasında, uyguladıkları metoda ilişkin eleştiriler yöneltilmiş, izlenen metodun yetersiz olduğu öne sürülmüştür. Ayrıca haber değerine etki eden ekonomik ve politik çevrelerin etkisinin de dikkate alınmadığı vurgulanmıştır (Brighton ve Foy, 2007; Harcup ve O'Neill, 2016).

Galtung ve Ruge'un (1965, ss. 65-68) haber değerleri sınıflandırması, araştırmacılarının haber değeri üzerine çalışmalarına kılavuzluk yapmış ve bu da çoğunlukla yeni veya ek haber değerleri kümeleriyle sonuçlanmıştır. Brighton ve Foy (2007), Galtung ve Ruge'nin, 1960'lı yıllarda tasarladıkları haber değerleri sınıflandırmasının, günümüzde artık geçerli olmadığını öne sürerek, 21. yüzyıldaki haber hikayelerinin seçiminde, "uygunluk", "güncellik", "kompozisyon", "beklenti", "olağandışılık", "değer" ve "dış etkiler" olmak üzere yeni haber değeri seti sunmuşlardır.

Alman bilim insanlarından Winfried Schulz (1976), haber değerinin bir göstergesi olarak haberleştirilecek olay ya da konuyu belirleme kararı ve haberin dikkate alınma derecesini görmüş, Galtung ve Ruge'nin (1965) haber faktörleri sınıflandırmasının somutlaştırılabilmesi amacıyla ampirik göstergelerin tanımlanması üzerinde çalışma yapmıştır. Haber faktörlerini psikolojik önemlerine göre ele alarak, haber kuruluşlarının seçme/eleme faktörlerinin hedef kitlenin politik düşüncesiyle uygunluk içinde olup olmadığını, ayrıca seçme/eleme bilşsel yapılarının ve politik olayların, okur ve izleyici tarafından işlenmesinin haberlerle uyum içinde olup olmadığını açığa çıkarmayı

amaçlayan Schulz (1984, s.12), insanların haber değeri algılarının statü, önemlilik, frekans, öngörülebilirlik, belirsizlik, sürpriz, uygunluk, alaka ve birleşme değeri faktörüyle ilgili bilişsel süreçler tarafından yönlendirildiğini ileri sürmüştür (Aktaran Alver, 2010, s. 119).

Haber değeri teorilerinin haber seçme ve eleme faaliyetlerini tümüyle açıklaması beklenilemez. Özellikle de şans, kolaylık ve tesadüf gibi keyfi faktörler devreye girebildiği için; örneğin planlanmış bir haberin son anda ortaya çıkan çeşitli nedenlerle yapılamaması ve onun yerine daha önce yayınlanmaya değer bulunmamış bir öykünün seçilmesi gibi durumlar yaşanabilmektedir (Schultz, 2007). Ayrıca, bazı araştırmacılar (Niblock ve MacHin, 2007; Welbers, Van Atteveldt, Kleinnijenhuis, Ruigrok ve Schaper, 2016) haber değerlerinin ekonomik faktörlerle birlikte örgütsel, sosyolojik ve kültürel normların bir yansıması olarak görülmesine bağlı olarak, sansasyonel hikayelerin takip edileceği bir dizi ticari haber değeri önermeye yönelmiştir. Haberleştirilmek üzere, takip edilmesi maliyetli olayların yayınlanma olasılığı daha düşük olacağından iyi hazırlanmış basın bültenleri ve fotoğrafların, kaynak sıkıntısı çeken ve baskı altındaki gazeteciler tarafından kullanılma ve habere dönüştürülme ihtimali ise daha yüksektir (Harcup ve O'Neill, 2016).

Haber değeri hakkındaki inançlar veya kriterler, zaman zaman ilgili kişilere göre de farklılık gösterebilmektedir. Her gazetecinin, neyin haber değeri olduğuna dair farklı bir bakış açısı olabilir (Rau, 2010, s. 14). Ticari baskılar aynı zamanda haber öykülerinin, haber değeri veya önemi gibi doğal niteliklerinden ziyade, hedef kitleye yönelik algılanan çekiciliği esas alınarak seçilmesiyle sonuçlanabilmektedir. Bu özellikle çevrimiçi haberler için geçerli olmaktadır (Niblock ve MacHin, 2007). Diğer taraftan, izleyici tıklamalarının da haber seçimine etkide bulunduğu dair tespitler bulunmaktadır (Welbers ve diğerleri, 2016).

Galtung ve Ruge'nin (1965) haber sınıflandırmasının güncellenmesi gerektiğini savunan araştırmacıardan Harcup ve O'Neill (2016), medyanın haber seçimine sosyal medyada geniş çapta paylaşılma arzusunun etkide bulunup bulunmadığını sorgulanması gerektiğini belirtmektedir. 2016'da İngiliz medyasında haber seçimine etki eden faktörleri inceleyen Harcup ve O'Neill (2016), çeşitli kombinasyonlarda yayınlanmış haber hikayelerinde tanımlanabilecek güncellenmiş bir dizi çağdaş haber değerini sunmaktadır; ayrıcalık, kötü haber, çatışma, sürpriz, görsel-işitsel, paylaşılabilirlik, eğlence, drama, takip, güç seçkinleri, ilgililik, büyüklük, ünlü kişiler, iyi haber ve haber kuruluşunun gündemi. Medya kuruluşlarının, haber seçiminde, sosyal medyada kullanıcıların ilgisini çekebilecek hususları dikkate aldığını açığa çıkaran Harcup ve O'Neill (2016), özellikle görsellerin öneminin hem gazetelerde hem de sosyal medyada en çok paylaşılan listelerde yer alan haberlere ilişkin analiz sonuçlarıyla da desteklendiğini, dikkat çekici görsel ve işitsellerin başlı başına bir haber değeri olarak listelenmeye değer olduğu ifade etmektedir.

Haber Değeri Olarak Olumsuzluk

Medyanın haber seçiminde dikkate aldığı faktörler arasında yer alan olumsuzluk, en basit ifadeyle hoş olmayan veya zararlı olduğu düşünülen olaylar, kişi veya nesnelere ilgili bilgi içeren gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. İnsanların, olumsuz bilgiye olumlu bilgiden daha fazla tepki verdiğini, olumsuzun olumluya göre göreceli gücü bulunduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma (Cacioppo ve Gardner, 1999; Rozin ve Royzman, 2001)

yapılmıştır. İnsanların olumsuz olana ilgisine bağlı olarak, medya, haber seçiminde olumsuz olana yönelme eğilimindedir. Gazetecilik alanında haber değerleriyle ilgili ilk sistematik analizi gerçekleştiren Galtung ve Ruge'nin (1965) çalışmasından bugüne kadar haber değerleriyle ilgili yapılmış hemen hemen her araştırma, olumsuzluk etmeninin, medyanın haber üretim sürecinde önemli bir faktör olduğunu göstermiştir. Doğal afetler, salgınlar, savaşlar, soygun ve cinayet gibi yaşamı tehdit eden olumsuzluklarla ilgili haberler, medyada oldukça ilgi gören içerikler arasında yer almaktadır. Gazetecilerin, diğer tüm haber değerleri açısından eşit olan olumlu ve olumsuz bir öyküyle ilgili seçim yapmak durumunda kaldığında, yayınlamak üzere olumlu yerine olumsuz öyküyü tercih ettikleri görülmektedir. Peterson'un, 1979'da, *The Times* gazetesi (Londra) muhabirlerinin haber seçimi üzerine yaptığı bir araştırmada, olumsuz öykülere olan ilginin daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Gazeteciler arasında olumsuz haberlerin olumlu haberlerden daha anlamlı veya önemli olduğuna dair genel bir inanç bulunsa da bu durumun "kötü" haberlerin çok önemli olmasından değil, "iyi" haberlerin çok az haber değerine sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Yüksel, Adıyaman, Aydın, Kurt, Çelik, Karaoğlu ve Demirel, 2015). Galtung ve Ruge (1965), olumsuz haberlerin kolaylıkla yayılması ve olumsuz olayların nadiren ortaya çıkmasının, olumsuzluk etmeninin olumluya göre daha güçlü bir haber faktörü olmasını sağladığını ifade etmektedir. Ayrıca, medyanın, kamusal çıkarları koruyan bir gözlemciden ziyade, genelde güçlü kurumların çıkarlarını olası tehditlere karşı koruyan bir gözlemci ya da bekçi köpeği olarak faaliyet göstermesi, gazetecilerin, medyanın olumsuzlukları ortaya çıkarma beklentisi içinde içerik üretimine yönelmesine neden olmaktadır. Olumsuz haberlere yönelimin bir nedeni de "araştırmacı gazetecilik" olgusundan kaynaklanmaktadır. Araştırmacı gazetecilik olgusu, alanın faillerini genelde olumsuzlukları bulmak ve ortaya çıkarmakla sınırlamaktadır. Pek çok gazetecinin itibarı, yerleşik skandalların veya beceriksizliklerin ortaya çıkarılması yoluyla kazanıldığı düşünülmektedir (Jarrett, 2023). 1976'da yapılan bir çalışma, habercilerin çoğunluğunun, araştırmacı gazetecilik pratiklerini uygularken böyle bir beklenti içinde üretim yaptıklarını ortaya çıkarmıştır (Johnstone, Slawski ve Bowman, 1976).

Gerek daha fazla izleyiciye ulaşma kaygısı ve gazetecilik alanının yerleşik kültürü gerekse yayın politikalarının etkisiyle, her gün çok sayıda olumsuz gelişmelerden seçim yaparak haber üretimi yapan medya kuruluşları, yeni iletişim platformlarında süre ve sütun sınırlamasının ortadan kalkmasının sonucu olarak bu tür haberlere daha fazla yer verme olanağı bulmuştur. Haber kuruluşlarının yeni medyada paylaştığı olumsuz içeriklerin bir kısmı öne çıkmakta, bir kısmı ise kullanıcıların ilgisini çekmemektedir. Cinayet, kaza, afet ve savaşlar gibi hayatı tehdit eden olayların neden olduğu can ve mal kaybının boyutu gibi olumsuzluk düzeyi, geleneksel medya için önemli bir haber faktörü olarak görülürken, yeni medyada ise söz konusu şiddet içerikli olayların haberleştirilmesinde paylaşılabirlik ve görsellik faktörünün bunun önüne geçtiği öngörülmektedir.

Araştırma Soruları

Yeni medyada yayımlanan şiddet içerikli olayların haberleştirilmesi ve öne çıkmasında olumsuzluk faktörünün ele alındığı bu araştırma kapsamında, aşağıda yer verilen sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Yeni medyada, şiddet içerikli olayların haberleştirilmesinde, geleneksel medyada dikkate alınan olumsuzluk haber değeri faktörü ne oranda etkili olmaktadır?
2. Yeni medya kullanıcılarının müdahalesi, şiddet içerikli olayların haber kuruluşlarının gündeminde daha fazla yer alma olasılığını artırmakta mıdır?
3. Video kamera kaydına yansımayan şiddet içerikli olaylara ilişkin haberlerin, yeni medyada görünürlük oranı nedir?
4. Yeni medyada, kullanıcılar ve haber kuruluşlarının en çok ilgi gösterdiği şiddet içerikli olayların görsel unsurlarının özellikleri nelerdir?

Amaç ve Yöntem

Çalışmada, haber sitelerinin sosyal medyada paylaştığı şiddet içerikli olayların seçiminde etkili olan faktörler, araştırılmaktadır. İnternet haber siteleri tarafından yayınlanan ve olumsuzluk düzeyi bakımından hemen hemen eşdeğerde olan şiddet içerikli olayların yeni medyada öne çıkmasında etkili olan haber değerleri sorgulanırken, çalışmanın odağını oluşturan İstanbul Esenyurt'ta, 29 Temmuz 2023 günü, 2 kişinin öldüğü ve 1 kişinin yaralandığı silahlı saldırı olayı ile aynı dönemde sosyal medyaya yansıyan cinayet olaylarıyla ilgili haberler birlikte değerlendirilerek, haber değerleri bakımından analiz edilmektedir.

Çalışmanın evrenini, Türkiye'den erişime açık haber sitelerinin sosyal medyadaki sayfaları oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken, amaçlı örneklem yönetimi esas alınmıştır. Bu örnekleme yönteminde, örnekleme oluşturan birimler, çalışmanın sorularına yanıt bulunacağına inanılan birimlerden seçildiği, örneklem birimlerinin, amaca en uygun şekilde hizmet edeceği düşüncesi hakimdir (Sencer, 1989, s. 386). Bu nedenle, çalışmada örneklem olarak medya kuruluşları belirlenirken, sosyal medya kullanıcılarının haber tüketiminde en çok başvurduğu platformlardan X'te, takipçi sayısı en yüksek Türk haber medyası kuruluşları dikkate alınmıştır. Sosyal medya ölçümleme, raporlama ve analiz platformu *BoomSocial*'ın 2023 verilerine göre, Türkiye'deki medya kuruluşları arasında X'te en fazla takip edilenler arasında yer alan CNN Türk, Habertürk, Hürriyet, NTV, TRT Haber ve Sözcü haber sitelerinin, X platformundaki sayfaları örneklem olarak belirlenmiştir.

Örneklem olarak seçilen haber kuruluşlarının X sayfalarından paylaştığı içerikler, araştırmanın odağı olan İstanbul Esenyurt'taki cinayetin işlendiği 29 Temmuz 2023 tarihi ile bu cinayete ilgili gelişmelerin aktarılmaya devam ettiği 10 günlük süreçte manuel olarak taranmıştır. Bu tarihler arasında, örneklem grubundaki haber sitelerinin X arşivinden 40 cinayete ilgili toplam 217 haber tespit edilmiştir.

X arşivi taramasında ulaşılan cinayet haberleri, İçerik Analizi yöntemine başvurularak incelenmiştir. Weber'e (1990, s. 117) göre çıkarımların açığa vurulması için belirli tekniklerin kullanıldığı bu yöntem, temelinde bir araştırma tekniğidir. İçerik analizi yöntemine, sosyal bilimler alanında yaygın bir şekilde başvurulmaktadır (Geray, 2006). Berelson (1952), içerik çözümlemesini, bir içeriğin nesnel, sistemli ve nicel olarak betimlemesi şeklinde açıklamaktadır. Krippendorff (2004) ise verilerden yenilenebilir ve geçerli çıkarsamada bulunmak amacıyla tercih edilen bir araştırma yöntemi olarak

değerlendirmektedir.

Çalışmada, verilerin analizinde, alan yazındaki benzer araştırmalarda kullanılan formlardan hareketle çalışmaya özgü bir kodlama cetveli geliştirilmiştir. Örneklem dahilindeki tüm paylaşımlarda yer alan haber ve ilgili eklentileri incelenmiş, haber değeri, haber görseli ve etkileşim düzeyinin, üretilen şiddet içerikli haber sayısı arasında nasıl bir ilişkinin bulunduğu, etkileşim düzeyi yüksek olan cinayet haberlerinin olumsuzluk düzeyinin ne olduğu yönündeki sorulara yanıt aramak için Tablo 1’de yer alan kodlama cetveli oluşturulmuştur.

Örnekleme dahil edilen haber kuruluşlarının X sayfalarında, araştırma tarihi sınırlılığı kapsamında ulaşılan haberlerin incelenmesi tamamlanıp, Excel elektronik tablolarla programı üzerinden iki kodlayıcı tarafından birbirinden bağımsız kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Kodlayıcılar arasındaki uyuma bakılmış (Poindexter ve McCombs, 2000, s. 203), daha sonra farklı kodlamaların nedenleri ele alınarak, ulaşılan görüş doğrultusunda, analiz edilmek üzere kodlamalara son şekli verilmiştir. Hesaplanan uyumun yüzde 85 düzeyinde olduğu saptanmıştır.

Tablo-1: Kodlama Cetveli

Olumsuzluk Düzeyi	-Ölü sayısı; çocuk, kadın ve erkek maktul sayısı -Yaralı sayısı; çocuk, kadın ve erkek yaralı sayısı
Haber Değeri	-Olumsuzluk -Önemlilik -Devamlılık -Nadirlik -İlginçlik -Diğer (frekans, anlamlılık, uyumluluk, açıklık ve netlik, kompozisyon ile kişiselleştirme)
Etkileşim Düzeyi	-Özgün gönderi sayısı -Yeniden gönderi sayısı -Beğeni sayısı -Görüntülenme sayısı -Yorum sayısı
Haber Görseli	-Olay anından video -Olay anından fotoğraf -Olay yerinden video -Olay yerinden fotoğraf -Diğer (saldırgan ve maktulün arşiv fotoğrafı ve videosu, gözüaltı işlemlerinden video ve fotoğraf)

Bulgular

Çalışmada, 29 Temmuz-7 Ağustos 2023 tarihleri arasında, örnekleme dahil edilen CNN Türk, Habertürk, Hürriyet, NTV, TRT Haber ve Sözcü haber sitelerinin, sosyal

medya platformu X'teki sayfalarından 40 cinayetle ilgili toplam 217 haber paylaşıldığı tespit edilmiştir. İncelenen olayların her biri, sonraki bölümlerde de değinilmek üzere bir sayısal değerle kodlanarak, detayları ile Tablo 2'de aktarılmıştır. Tablo 2'ye göre, İstanbul'da 10, Adana'da 4, Eskişehir'de 3, Gaziantep ve Batman'da 2, Ankara, Antalya, Bursa, Çorum, Denizli, Erzincan, Giresun, İzmir, Karaman, Kastamonu, Malatya, Manisa, Mardin, Ordu, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Uşak ve Zonguldak'ta 1'er cinayet olayıyla ilgili haberler kaydedilmiştir. Bu cinayetlerin 24'ünün silahlı, 16'sının ise bıçaklı saldırıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. En fazla cinayet olayı haberi, 6 cinayetle ilgili 4 Ağustos-6 Ağustos 2023 günlerinde yayınlanırken, bunu, 30 Temmuz 2023'te 5, 29 Temmuz'da 4, 31 Temmuz ve 1-5 -7 Ağustos 2023 günlerinde 3, ayrıca 2-3 Ağustos 2023 tarihinde 2 cinayetle ilgili haberler izlemektedir.

Tablo-2: Örneklem Kapsamında İncelenen Cinayet Olayları

Olay No	Olay	Olay Tarihi
1	Samsun'un Ayvacık ilçesinde Melek Baştürk'ün (43), arabanın anahtarını vermediği iddiasıyla oğlu V.S.K. (16) tarafından tabancayla vurularak öldürüldüğü cinayet	28.07.2023
2	İstanbul'da 15 yaşındaki lise öğrencisi U.A.'nın, kız arkadaşına mesaj attığını iddia ettiği 16 yaşındaki Kaan Uçar'ı bıçaklayarak öldürdüğü olay.	29.07.2023
3	İstanbul Küçükçekmece'de 46 yaşındaki kadının, birlikte yaşadığı erkek tarafından henüz belirlenemeyen nedenle çıkan tartışma sonucu bıçaklanarak öldürüldüğü olay.	29.07.2023
4	İstanbul Esenyurt'ta, güvenlik kamerasına anbean yansıyan, bir tek el bayisine baskın düzenleyen 4 kişinin silahlı saldırısında, kurşun yağmuruna tutulan 20 yaşındaki Batuhan Bayındır ile 24 yaşındaki Yunus Emre Erzen hayatını kaybettiği, 21 yaşındaki Yusuf Erzen'in yaralandığı olay. Silahlı saldırının, husumetli oldukları öğrenilen iki grup arasında olacak verecek meselesi nedeniyle gerçekleştiği iddia ediliyor.	29.07.2023
5	Manisa'nın Yunus Emre ilçesindeki pizzacıda çalışan Ferhat K'nın gönül ilişkisi iddiasıyla iş arkadaşlarına yönelik saldırısında, Sultan Zencirci'nin (27) hayatını kaybettiği ve Gül Demir'in (45) yaralandığı olay.	30.07.2023
6	Ankara'nın Nallıhan ilçesinde Uğur Çalık'ın, boşanma aşamasındaki eşi Suzan Çalık'ın, kendisini aldattığı iddiasıyla bıçaklayarak öldürdüğü cinayet.	30.07.2023
7	Karaman'da, eşinin sevgilisi olduğu öne sürülen kişinin silahlı saldırısına uğrayan Mehmet Başar'ın hayatını kaybettiği, cinayet şüphelisi olarak Mehmet Başar'ın eşi E.B'nin de aralarında bulunduğu 6 kişi gözaltına alındığı olay.	30.08.2023
8	Antalya'da, hayalindeki hosteslik görevine olaydan 2 ay önce başladığı belirtilen 25 yaşındaki Merve Girişmek'in, sokak ortasında erkek arkadaşı tarafından silahla vurularak öldürüldüğü cinayet.	30.07.2023
9	İstanbul Beyoğlu'nda 3 yolcunun bindiği ve Gaziosmanpaşa'ya seyir halindeki taksiye, yolcuların husumetli oldukları iddia edilen kişilerce silahlı saldırının düzenlediği ve saldırıda 2 çocuk babası taksi şoförü Samet Kubiloğlu'nun hayatını kaybettiği olay.	30.07.2023
10	Adana'da kiraladıkları otomobili kendilerinden habersiz aldığı iddiasıyla Bayram Akbaş'ın (25), mahalle arkadaşları tarafından silahla vurularak öldürüldüğü cinayet.	31.07.2023
11	Çorum'un Sungurlu ilçesinde boşanma aşamasındaki 1 çocuk annesi Gülten Ataklız'ın, silahla vurulmuş halde yol kenarında ölü bulunduğu, cinayetle ilgili polis memuru olan eşi M.A'nın şüpheli olarak gözaltına alındığı olay.	31.07.2023
12	Erzincan'da, emekli ve 4 çocuk babası 55 yaşındaki Nadim Yeşil'in, evinin bahçesinde kafasına kürekle vurularak öldürüldüğü olay. 1 kişinin gözaltına alındığı olayda, cinayetin nedeni henüz belirlenemedi.	31.07.2023

13	Kastamonu’da, daha önce bir lisenin müdür yardımcısını da bıçakla yaraladığı belirtilen 18 yaşındaki B.K ile 16 yaşındaki arkadaşı A.A’nın, yolcu olarak bindiğı taksinin şoförü Nurettin Tıǟılgil’i, henüz belirlenemeyen nedenle bıçaklayarak öldürdüğü olay.	31.08.2023
14	Adana’da gece havaya tüfekle ateş edip elektrik telinin kopmasına ve akımın gitmesine neden olan bir kişinin, bu duruma sinirlenen kuzeniyle yaşadığı tartışmanın büyümesi üzerine çıkan kavgada tabancayla vurularak öldürüldüğü cinayet.	01.08.2023
15	Eskişehir’in Odunpazarı ilçesinde alkollü oldukları iddia edilen bir grup arasında çıkan kavgada bıçaklanan Doğan Ç.’nin öldüğü ve Y.E.’nin yaralandığı olay.	01.08.2023
16	Adana’da bir şahsın, eşine mesaj attığı gerekçesiyle dolmuş şoförü Mehmet Kaçhan’ı (25), silahla vurarak öldürdüğü iddia edilen cinayet.	02.08.2023
17	Giresun’un Alucra ilçesinde, 2018 yılında TRT’deki “Ömür Dediğın” adlı programa konuk olan Ali Sağlık’ın (85), eşi Fatma Sağlık’ı (86) av tüfeğı ile öldürdükten sonra intihar ettiği olay.	02.08.2023
18	Eskişehir’de, Sezer Keklikçi’nin, annesine olan borcunu ödemediğı iddiasıyla sokakta tartıştığı üvey kardeşi tarafından tabancayla vurularak öldürüldüğü cinayet.	03.08.2023
19	İstanbul Beşiktaş’ta bir iş yerine silahlı saldırı düzenleyen motosikletli kişilerden Sertan Taylan Hayal’in, girdiğı çatışmada öldürüldüğü olay. Olayın, saldırının düzenlendiğı işyerinde işine son verilmesinin ardından tazminat talebinin reddedilmesiyle ilgili olabileceğı iddia ediliyor.	03.08.2023
20	Adana’nın Seyhan ilçesinde kimliğı belirlenemeyen motosikletli kişiler tarafından bir gencin bıçaklanarak öldürüldüğü cinayet.	04.08.2023
21	Gaziantep’te, henüz belirlenemeyen nedenle tartıştığı arkadaşı İ.M.’nin silahlı saldırısına uğrayan 17 yaşındaki Aydın Güneş’in hayatını kaybettiğı olay.	04.08.2023
22	İstanbul Pendik’te, Nazlı Duman (30) isimli genç kadının, 9 yaşındaki çocuğunun gözü önünde, sevgilisi Emrah Bolat tarafından boğazı kesilerek öldürüldüğü olay.	04.08.2023
23	Sivas’ın Yıldızeli ilçesinde 34 yaşındaki Özay Gül ve 24 yaşındaki Selda Karaca’nın yol kenarında park halindeki otomobilde silahla vurulmuş olarak cesetlerinin bulunduğu olay.	04.08.2023
24	İzmir’in Ödemiş ilçesinde, 17 yaşındaki İ.E.’nin, 16 yaşındaki kardeşi K.E.’yi yaralayan 19 yaşındaki Furkan Topan’ı elindeki bıçağı arak öldürdüğü olay.	04.08.2023
25	Zonguldak’ın Kozlu ilçesinde yabancı uyruklu N.A isimli kadın evinde ölü bulunmuş, polisin soruşturması kapsamında, ölen kadının 28 yaşındaki oğlu F.M.S cinayet şüphelisi olarak gözaltına alınmıştı.	04.08.2023
26	Batman’da mısır tarlasında Cevdet Türkan’ın (56) 15 yaşındaki B.O tarafından belirlenemeyen nedenle bıçaklanarak öldürüldüğü cinayet.	05.08.2023
27	Batman’da, sokak ortasında henüz belirlenemeyen nedenle Ferhat Uçar’ın, V.Y tarafından vurularak öldürüldüğü cinayet.	05.08.2023
28	Gaziantep’te madde bağımlısı olduğı ve eşiyle sorunlar yaşadığı iddia edilen İrfan P.’nin, 2 kayınbiraderini, kayınvalidesi ve eşinin amcasını bıçakla yaraladığı, kavgayı ayırmaya çalışan komşusunu da bıçaklayarak öldürdüğü olay.	05.08.2023
29	Uşak’ta, 42 yaşındaki Emrah Aka’nın, 7 ay önce evlendiğı eşi Emine Aka (40) tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü olay. Emine Aka’nın, cinayeti, kıskançlık krizine girerek işlediğı iddia ediliyor.	05.08.2023
30	Bursa’nın İnegöl ilçesinde, komşu iki aile arasında ‘gürültü’ nedeniyle çıkan kavgada, Hikmet Kireççi’nin (45) öldüğü, 2 kişinin yaralandığı olay.	06.08.2023

31	Denizli'nin Tavas ilçesinde çıkan tartışmada Ümit Mutlu Akpınar'ın, eşi Büşra Akpınar ve eşinin ilk evliliğinden 4 yaşındaki çocuğu Halil Gül'ü bıçaklayarak öldürdüğü cinayet. Ümit Mutlu Akpınar'ın cinayeti, eşinin ilk evliliğinden olan çocuğunun velayetini kendi üstüne almak istememesi üzerine çıkan tartışma sonucu işlediği iddia ediliyor.	06.08.2023
32	Eskişehir'de, 'yan bakma' meselesi nedeniyle bir fabrikadaki 2 işçi grubu arasında çıkan kavgada 23 yaşındaki Ali Aksu'nun, bıçaklanarak öldürüldüğü olay.	06.08.2023
33	İstanbul'da, otomobilinde yüksek sesle müzik açtığı gerekçesiyle, yanından geçen bir motosiklet sürücüsü tarafından uyarılan ve bunun üzerine aracından indikten sonra bıçaklanan 38 yaşındaki 2 çocuk babası Sinan Çalışkanel'in olay yerinde yaşamını kaybettiği olay.	06.08.2023
34	Mardin Midyat'ta husumetli iki grup arasında çıkan silahlı kavgada, İdris Gündüz'ün (49) hayatını kaybettiği, 2 kişinin yaralandığı olay.	06.08.2023
35	Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde 1 ay önce cezaevinden çıkan Murat Utuş'ın (36), yolunu kesip, tabancayla vurduğu eski eşi Esmâ Kalenderli'nin (30) hayatını kaybettiği olay.	06.08.2023
36	İstanbul Beyoğlu'nda, daha önce silahlı saldırı olaylarına karıştığı belirtilen ve "7 Bela" lakaplı bir kişinin, husumetlilerinin silahlı saldırısında hayatını kaybettiği cinayet.	07.08.2023
37	İstanbul Zeytinburnu'nda telefon dükkanı işleten ve kuzen oldukları belirtilen Bilal Aslan ve Dervis Aslan'ın, akrabaları tarafından alınan karar üzerine 8 kişilik grubun silahlı saldırısına uğradığı, Bilal Aslan'ın öldüğü, Derviş Aslan'ın ise yaralandığı olay.	07.08.2023
38	İstanbul Sarıyer'de motosikletle seyir halindeyken kimlikleri henüz belirlenemeyen kişilerce durdurularak kalaşnikofla vurulan Abdülmelik Ateş ve Şakir Zana'nın hayatını kaybettiği olay.	07.08.2023
39	Malatya'da, 44 yaşındaki Ulaş K.'nin, henüz belirlenemeyen nedenle tartıştığı 43 yaşındaki nişanlısı Asuman B. tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü olay.	07.08.2023
40	Ordu'da arazi anlaşmazlığı nedeniyle çıkan kavgada, Mustafa K'nin, Şenel B. tarafından silahla vurularak öldürüldüğü olay.	07.08.2023

Tablo 3'te yer verilen verilere göre, en fazla haber paylaşımının, 29 Temmuz 2023 günü İstanbul Esenyurt'ta tek el bayiiinde meydana gelen, 2 kişinin öldüğü ve 1 kişinin yaralandığı 4 No'lu cinayetle ilgili yapıldığı görülmektedir. Bu olayla ilgili, CNN Türk'ün 15, Habertürk'ün 20, Hürriyet'in 34, NTV'nin 5, Sözcü'nün 16 ve TRT Haber'in ise 3 olmak üzere toplam 93 haber paylaşımı yaptığı görülmektedir. Bu olayı, 10 haberle, İstanbul Beyoğlu'nda, 7 Ağustos 2023 günü meydana gelen, daha önce silahlı saldırı olaylarına karıştığı belirtilen ve "7 Bela" lakaplı bir kişinin, husumetli olduğu şahısların silahlı saldırısında hayatını kaybettiği 26 No'lu cinayet izlerken, İstanbul Beyoğlu'nda 2 çocuk babası taksici Samet Kubiloğlu'nun, yolcularıyla beraber aracıyla seyir halindeyken, yolcuların hedef alındığı silahlı saldırıda öldüğü 9 No'lu olay ile 2018 yılında TRT'deki "Ömür Dediğin" adlı programın 168. bölümüne konuk olan Ali Sağlık'ın (85), eşi Fatma Sağlık'ı (86) tüfekle öldürdükten sonra intihar ettiği 17 No'lu olay, 7 haber paylaşımıyla üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo-3: Cinayet Olaylarıyla İlgili Paylaşımların Haber Kuruluşlarına Göre Dağılımı

Olay No	Paylaşım Sayısı						Toplam
	CNN Türk	Habertürk	Hürriyet	NTV	Sözcü	TRT Haber	
1	0	1	1	0	2	0	4
2	0	1	0	0	1	0	2

3	0	1	0	1	1	0	3
4	15	20	34	5	16	3	93
5	0	0	0	1	1	0	2
6	0	0	0	0	1	0	1
7	0	1	2	0	3	0	6
8	0	1	1	1	1	0	4
9	1	1	3	0	2	0	7
10	0	1	0	0	1	0	2
11	1	0	2	1	1	0	5
12	0	1	0	0	0	0	1
13	0	2	0	0	1	0	3
14	0	1	0	0	1	0	2
15	0	1	0	0	0	0	1
16	0	0	0	0	1	0	1
17	1	2	2	0	2	0	7
18	2	1	1	0	1	0	5
19	0	2	3	0	2	0	7
20	0	0	0	0	1	0	1
21	0	0	1	0	0	0	1
22	0	1	2	0	1	0	4
23	0	1	0	1	2	0	4
24	0	1	0	0	1	0	2
25	0	1	0	0	0	0	1
26	0	1	0	0	1	0	2
27	0	1	0	0	0	0	1
28	0	0	0	1	1	0	2
29	0	2	0	0	2	0	4
30	0	1	1	0	0	1	3
31	0	2	0	0	3	0	5
32	0	2	0	0	1	0	3
33	0	1	1	0	1	0	3
34	0	1	0	0	0	0	1
35	0	1	2	0	1	0	4
36	2	2	3	1	2	0	10
37	0	1	0	1	1	0	3
38	0	1	2	0	1	0	4
39	0	0	0	0	1	0	1
40	0	1	0	0	0	0	1

Olayların Olumsuzluk Düzeyi

Cinayet olaylarında maktul ve gözaltı sayısının tespit edildiği bu bölümde, olayların olumsuzluk düzeyi açığa çıkarılmıştır. Tablo 4'te de yer verilen bulgular, araştırma tarihi aralığında yaşanan cinayet olaylarının olumsuzluk düzeyi bakımından hemen hemen aynı

değerde olduğunu göstermektedir. İncelenen cinayetler arasında en fazla olumsuzluk değerine, 2'şer kişinin ölümüyle sonuçlanan 4, 8, 17, 23, 31 ve 38 No'lu olayların sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu cinayetlerden 31 No'lu olayda, anne ve çocuğu kurban olurken, 11 olayda ölen kurbanların kadın olduğu, diğer olaylarda ise kurban sayısının 2'den az ve erkeklerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo-4: Cinayet Olaylarının Olumsuzluk Düzeyi

Olay No	Ölü Sayısı			Yaralı Sayısı			Gözaltı Sayısı
	Çocuk	Kadın	Erkek	Çocuk	Kadın	Erkek	
1	0	1	0	0	0	0	2
2	1	0	0	0	0	0	1
3	0	1	0	0	0	0	1
4	0	0	2	0	0	1	8
5	0	1	0	0	1	0	1
6	0	1	0	0	0	0	1
7	0	0	1	0	0	0	6
8	0	1	1	0	0	0	0
9	0	0	1	0	0	3	4
10	0	0	1	0	0	0	3
11	0	1	0	0	0	0	1
12	0	0	1	0	0	0	1
13	0	0	1	0	0	0	2
14	0	0	1	0	0	0	1
15	0	0	1	0	0	1	1
16	0	0	1	0	0	0	1
17	0	1	1	0	0	0	0
18	0	0	1	0	0	0	3
19	0	0	1	0	0	2	10
20	0	0	1	0	0	0	3
21	1	0	0	0	0	0	1
22	0	1	1	0	0	0	0
23	0	1	1	0	0	0	0
24	0	0	1	1	0	0	1
25	0	0	1	0	0	0	1
26	0	0	1	0	0	0	1
27	0	0	1	0	0	0	1
28	0	0	1	0	1	3	2
29	0	0	1	0	0	0	1
30	0	0	1	0	0	2	3
31	1	1	0	0	0	0	1
32	0	0	1	0	0	0	9
33	0	0	1	0	0	0	1
34	0	0	1	0	0	2	3

35	0	0	1	0	0	0	1
36	0	0	1	0	0	1	4
37	0	0	1	1	0	1	8
38	0	0	2	0	0	0	2
39	0	0	1	0	0	0	2
40	0	0	1	0	0	0	1

Olayların Haber Değeri Faktörleri Bakımından İncelenmesi

Tablo 2’de detaylarına yer verilen 40 cinayet olayı, olumsuzluk faktörü ile diğer haber faktörleri bakımından incelenmiştir. Bu kapsamda, her bir cinayet olayı, olumsuzluk faktörünün yanı sıra içerdığı önemlilik, devamlılık, nadirlik, ilginçlik ve diğer kategorisinde yer verilen frekans, anlamlılık, uyumluluk, açıklık ve netlik, kompozisyon ile kişiselleştirme faktörleri bakımından değerlendirilmiştir.

Tablo-5: Cinayet Olaylarının Haber Değeri Faktörleri

Olay No	Olumsuzluk	Önemlilik	Devamlılık	Nadirlik	İlgincilik	Diğer
1	*	*	*	*	-	*
2	*	*	-	-	-	*
3	*	*	*	-	-	*
4	*	*	*	-	-	*
5	*	*	-	-	-	*
6	*	*	*	-	-	*
7	*	*	*	*	-	*
8	*	*	*	*	-	*
9	*	*	*	-	-	*
10	*	*	*	*	-	*
11	*	*	*	-	*	*
12	*	*	*	-	-	*
13	*	*	*	-	-	*
14	*	*	-	*	-	*
15	*	-	-	-	-	-
16	*	*	*	*	-	*
17	*	*	*	*	-	*
18	*	*	*	-	-	*
19	*	*	*	-	-	*
20	*	*	-	-	-	-
21	*	-	*	-	-	-
22	*	*	*	*	-	*
23	*	*	*	*	-	*
24	*	*	-	-	-	-
25	*	*	*	-	-	*
26	*	-	*	-	-	-
27	*	-	*	-	-	*
28	*	*	*	*	*	*

29	*	*	*	*	*	*
30	*	*	*	*	-	*
31	*	*	*	-	-	*
32	*	*	*	*	*	*
33	*	*	*	*	*	*
34	*	*	-	-	-	*
35	*	*	*	-	-	*
36	*	*	*	*	*	*
37	*	*	*	-	-	*
38	*	*	*	-	-	*
39	*	*	*	*	*	*
40	*	*	-	-	-	*

* : Haberler, bu kategoride belirtilen haber değerini içermektedir

- : Haberler, bu kategoride belirtilen haber değerini içermemektedir.

Tablo 5'teki verilere göre, 29 No'lu olayda kıskançlık krizine giren bir kadının, 7 ay önce evlendiği kocasını bıçaklayarak öldürdüğü cinayet, 32 No'lu olayda Eskişehir'de "yan bakma" nedeniyle işlenen cinayet, 33 No'lu olayda bir gencin arabasında yüksek sesle müzik dinlediği için kendisini uyaran kişi tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü cinayet, 36 No'lu olayda birçok suç kaydı bulunan, gözaltındayken uyku ilacıyla uyuttuğu polisi atlatan "7 Bela Lakaplı Taner" in daha sonra silahlı bir saldırıda öldürüldüğü cinayet ile 39 No'lu olayda bir adamın 43 yaşındaki nişanlısı olan kadın tarafından tabancayla vurularak öldürüldüğü cinayetin, olumsuzluk faktörünün yanı sıra devamlılık, nadirlik, önemlilik, ilginçlik, kişiselleştirme gibi diğer haber değeri faktörlerinden birini de içerdiği saptanmıştır.

Olayların Görsellik Bakımından Analizi

Çalışmada, araştırma tarihi aralığında incelenen 40 cinayet olayıyla ilgili haber kuruluşlarının X hesaplarından paylaşılan haberlerin görselleri de analiz edilmiştir. Bu bölümde, her bir olayla ilgili paylaşılan görseller, cinayeti anbean yansıtan "olay anından video" ve "olay anından fotoğraf", cinayet yerini gösteren "olay yerinden video" ve "olay yerinden fotoğraf" ile zanlıların emniyet ve adliyeye sevk edilirken kaydedilen, cinayetin faili ve kurbanlarına ait arşiv kayıtları ve olayla ilgili taraflarla yapılan röportaj veya açıklamaları içeren görsellerin yer aldığı diğer kategorisinde yer verilen "video ve fotoğraf" olarak kodlanarak, ele alınmıştır.

Bulgular, en zengin içerikli görselin, Esenyurt'taki Tekel bayinde işlenen cinayete dair 4 No'lu olaya ait olduğunu göstermektedir. Çatışmayı, diyaloglar eşliğinde yansıtan işyeri kamera kaydı, 4 No'lu olayı açık ve anlaşılır kılmıştır. Cinayet anına ait 3 dakika 25 saniyelik güvenlik kamera kaydında, akşam saatlerinde baskın yaparak alacaklı oldukları Tekel bayisi işletme sahibini soran 4 kişilik grubun, tartıştığı işyerindeki işletme sahibinin oğullarına silahlı saldırısını anbean göstermektedir. 4 No'lu olayda, cinayet anına ait güvenlik kamerasıyla alınan video, fotoğraf, daha sonra olay yerinden çekilen video ve fotoğraf, katil zanlılarının yakalanmasının ardından emniyet tarafından basına servis edilen fotoğraf ve video, adliyeye sevk işlemleri sırasında çekilen video ve fotoğraf ile

olayla ilgili taraflarla yapılan röportajlardan çekilen fotoğraf ve video bulunmaktadır. Olayla ilgili, katil zanlılarının gözaltı işlemleri, öldürülen gençlerin aile fertleriyle yapılan röportajlar, yeni medya ve televizyon kanallarında konuyla ilgili yapılan analizler görsel açıdan destekleyerek, 4 No'lu olayın diğer olaylara göre daha zengin içeriğe sahip olmasını sağlamıştır.

Görsellik bakımından en zengin içerik, 4 No'lu olayın ardından, İstanbul Beşiktaş'taki cinayetle ilgili 19 No'lu olaya aittir. 19 No'lu olaya ait paylaşımlarda, cinayet anında kaydedilen güvenlik kamera kaydı bulunmaktadır. Kamera kaydında, Beşiktaş'ta bir eğlence mekanının önüne motosikletiyle gelen 2 kişiden birinin, kalabalık arasında işyerine doğru silahla ateş etmesinin ardından, karşı ateşte vurulduğu görülmektedir. Olay anını yansıtan videoda, çatışma anı görüntüsünün kalite olarak düşük düzeyde ve net olmadığı belirlenmiştir. Bu olaya ait örneklem dahilindeki haber kuruluşlarının X hesaplarındaki paylaşımlarında, güvenlik kamera kaydının yanı sıra olay yerinden çekilmiş fotoğraf ve video ile zanlıların emniyetteki gözaltı işlemleri esnasında çekilmiş fotoğraf ve video görüntüleri de bulunmaktadır. 19 No'lu olayla ilgili paylaşılan görüntüler, çatışmanın nedeni hakkında bilgi vermemektedir. Olay, cinayetin ardından gazetecilerin haber yapma girişimleri sonrasında açıklığa kavuşturulmuştur.

Tablo 6'ya göre, olay anından görseli bulunan, içerik bakımından en zengin üçüncü cinayetin, 7 Ağustos 2023 günü, İstanbul Zeytinburnu'nda Bilal Aslan ve Derviş Aslan'ın, akrabalarının aldığı karar üzerine bir grup tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen silahlı saldırıda vurulduğu, Bilal Aslan'ın hayatını kaybettiği 37 No'lu olay olduğu anlaşılmaktadır. Bu cinayetle ilgili olay anından görselin, güvenlik kamerasından alınan ekran görüntüsü olduğu görülmektedir. Çözünürlüğü oldukça düşük olan ekran görüntüsünden, olayla ilgili çok az detay yansımaktadır. Diğer olaylara ait haber paylaşımlarında ise cinayet anından görsel bulunmazken, olay yeri, olayın taraflarına ait sonradan çekilmiş fotoğraf ve video ile arşiv kayıtlarına yer verildiği saptanmıştır.

Tablo-6: Cinayet Olaylarıyla İlgili Haber Paylaşımlarının Görsel Türleri

Olay No	Haber Görseli				
	Olay Anından Video	Olay Anından Fotoğraf	Olay Yerinden Video	Olay Yerinden Fotoğraf	Diğer
1	-	-	-	-	*
2	-	-	-	-	*
3			-	*	*
4	*	*	*	*	*
5	-	-	-	*	-
6	-	-	-	-	*
7	-	-	-	-	*
8	-	-	*	*	*
9	-	-	*	*	*
10	-	-	-	-	*
11	-	-	-	*	*
12	-	-	-	-	*

13	-	-	-	-	*
14	-	-	-	*	*
15	-	-	-	-	*
16	-	-	-	-	*
17	-	-	-	-	*
18	-	-	-	*	*
19	*	*	*	*	*
20	-	-	-	*	*
21	-	-	-	-	*
22	-	-	-	*	*
23	-	-	-	*	-
24	-	-	-	*	*
25	-	-	-	-	*
26	-	-	-	*	-
27	-	-	-	*	-
28	-	-	-	-	*
29	-	-	-	-	*
30	-	-	*	*	*
31	-	-	-	*	*
32	-	-	-	-	*
33	-	-	*	*	*
34	-	-	-	-	*
35	-	-	*	*	*
36	-	-	-	*	*
37	-	*	-	*	*
38	-	-	-	*	*
39	-	-	-	-	-
40	-	-	-	-	*

* : Haberler, bu kategoride belirtilen görseli içermektedir

- : Haberler, bu kategoride belirtilen görseli içermemektedir.

Olayların Etkileşim Düzeyi

Araştırmada ele alınan diğer bir husus, cinayet haberleriyle ilgili paylaşımların etkileşim boyutudur. Bir hesaptan sunulan içerik sayısı, hedef kitleye erişimi bakımından ne kadar işlevsel özellik arz ettiği noktasında bazı ipuçları ortaya koysa da tek başına anlamlı değildir. X platformunda bir paylaşımın, sosyal medyada ne oranda bir dalgalanma oluşturduğunu belirleyebilmek için gönderilerin etkileşim oranına bakmak gerekir. Etkileşim oranları, paylaşılan bir içeriğin kullanıcılarla ne oranda etkileşim kurduğunu ortaya koymaktadır. Bu bakımdan, araştırma kapsamındaki tarih aralığında örnekleme dahil edilen haber kuruluşlarına ait X hesaplarındaki cinayet olaylarıyla ilgili paylaşımların her birine yapılan yorum, yeniden gönderim ve beğeni sayıları ele alınmıştır. Paylaşımların hedef kitle tarafından ne ölçüde ilgi gördüğünü ortaya koyan etkileşim oranının belirlenebilmesi için, gönderilerin, yeniden gönderi ve beğeni sayılarının gönderiyi gören kullanıcı sayılarına oranlarının hesaplanmasıyla belirlenebilmektedir.

Paylaşımların, etkileşim oranlarını belirlemek için aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmıştır (Çalışkan, 2023):

$$\text{Gönderi Etkileşim Oranı} = \frac{\text{Gönderi beğeni, yorum ve yeniden gönderi miktarı toplamı}}{\text{Gönderi Görüntülenme sayısı}} \times 100$$

Yukarıdaki formül kullanılarak, her bir cinayet olayıyla ilgili paylaşılan haberlerin ortalama etkileşim oranları belirlenerek, Tablo 7’de aktarılmaktadır.

Bulgular, en fazla beğeni ve yorum alan haberlerin, İstanbul Esenyurt’ta 2 kişinin öldüğü ve 1 kişinin yaralandığı 4 No’lu cinayet olayıyla ilgili olduğunu göstermektedir. 4 No’lu cinayet olayıyla ilgili, örnekleme dahil edilen haber kuruluşlarının X hesaplarından 93 gönderi paylaşılırken, bu gönderilerin 584 kez yeniden paylaşıldığı, 4 bin 117 beğeni, 559 yorum aldığı ve 4 milyon 591 bin 489 kez görüntülediği görülmektedir.

30-07-2023		Turkey Trending Topics	
il.	Most Tweeted	Longest Trending	
1)	Haklıyız Umutluyuz 183.000	1) İdam	22 hours
2)	#esenyurt 158.000	2) #esenyurt	20.5 hours
3)	#ÇırakStajyerHakYolunda 152.000	3) #FileninEfeleri	20.5 hours
4)	Mahmut Tanal 89.400	4) #tekel	16 hours
5)	#tekel 69.600	5) #Pazartesi	16 hours

Görsel-1: Türkiye Twitter Trendleri (Turkey Twitter Trends | 30/07/2023)

29-07-2023		Turkey Trending Topics	
il.	Most Tweeted	Longest Trending	
1)	Esenyurt 400.000	1) İdam	16.5 hours
2)	#BelgianGP 185.000	2) Jandarma	13 hours
3)	#esenyurt 118.000	3) #esenyurt	10 hours
4)	ElSedYarın YouTubeda 107.000	4) #tekel	9 hours
5)	#AkbeleneDokunma 98.800	5) #AkbeleneDokunma	8.5 hours

Görsel-2: Türkiye Twitter Trendleri (Turkey Twitter Trends | 30/07/2023)

4 No’lu olayın etkileşim sayısının, incelenen diğer cinayet olaylarının etkileşim sayısından daha yüksek olmasının, bu olaya ait görsellikle alakalı olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 7’de de görüldüğü üzere, zengin görsel içeriğe sahip 4 No’lu olayla ilgili paylaşımların, cinayetin yaşanma sürecini, adeta bir film sahnesinde olduğu gibi tarafların

rolü, çatışmanın nedeni ve boyutunu tüm yönleriyle ortaya koyan net ve kaliteli bir video görüntüsü eşliğinde sunulması, etkileşim sayısının artmasını sağladığı anlaşılmaktadır. Etkileşim oranına bakıldığında, 4 No'lu olayın, görüntülenme sayısının yüksekliğine karşın, aldığı beğeni, yorum ve yeniden gönderim sayısının düşük olmasına bağlı olarak 0.11'lik oranla 4. sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo-7: Cinayet Haberlerinin Etkileşim Düzeyi

Olay No	Özgün Gönderi	Yeniden Gönderi	Beğeni	Görüntülenme	Yorum	Etkileşim Oranı (%)
1	4	2	42	125100	2	0.03
2	2	4	12	55400	3	0.03
3	3	6	32	124100	4	0.03
4	93	584	4117	4591489	559	0.11
5	2	18	74	171300	5	0.05
6	1	7	23	24600	1	0.12
7	6	15	73	130867	6	0.07
8	4	15	61	152900	8	0.05
9	8	204	587	563307	67	0.15
10	2	1	13	34000	1	0.04
11	5	15	87	104000	9	0.10
12	1	1	7	22300	1	0.04
13	3	3	32	83100	3	0.04
14	2	1	11	36800	0	0.03
15	1	1	5	18200	0	0.04
16	1	1	5	15100	0	0.04
17	7	5	75	233177	6	0.03
18	5	4	30	111865	1	0.03
19	7	15	74	201752	2	0.04
20	1	3	9	20100	0	0.06
21	1	0	13	8341	0	0.03
22	4	16	54	66911	4	0.11
23	4	9	85	168800	4	0.05
24	2	2	22	41100	2	0.06
25	1	0	6	23000	0	0.02
26	2	0	21	57100	0	0.03
27	1	0	3	22700	0	0.01
28	2	6	34	109000	0	0.03
29	4	2	39	153200	7	0.03
30	3	5	61	80800	3	0.08
31	5	6	31	91700	6	0.05
32	3	2	19	98100	2	0.02
33	3	15	53	89600	5	0.08

34	1	2	5	30800	0	0.02
35	4	20	86	73603	10	0.15
36	10	5	61	189900	10	0.04
37	3	3	28	84400	0	0.03
38	4	4	24	85000	0	0.03
39	1	0	12	20300	0	0.06
40	1	0	3	25400	0	0.01

Tablo 7’deki verilere göre, Beyoğlu’nda 3 yolcunun bindiği ve Gaziosmanpaşa’ya seyir halinde bulunan bir taksiye, yolcuların husumetli oldukları iddia edilen kişilerce silahlı saldırının düzenlediği ve saldırıda 2 çocuk babası taksi şoförü Samet Kubiloğlu’nun hayatını kaybettiği cinayetle ilgili 9 No’lu olayın, 4 No’lu olaydan sonra en fazla etkileşim oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Haber kuruluşlarınca X hesaplarından, 9 No’lu olayla ilgili 8 gönderi paylaşıldığı, bu gönderilerin 204 kez yeniden paylaşıldığı, 587 beğeni aldığı, 67 yorum yapıldığı ve 563 bin 307 kez görüntülediği belirlenmiştir. 9 No’lu olay, aynı zamanda yüzde 0.15’lik oranla, şanlıurfa’da 6 Ağustos 2023 günü yaşanan kadın cinayetiyle ilgili 35 No’lu cinayetle birlikte 40 cinayet arasında en fazla etkileşim alan olay olmuştur.

Bulgular, etkileşim sayısı bakımında 3’üncü sırada yer alan cinayet haberi paylaşımının, Giresun’un Alucra ilçesinde yaşayan, 2018 yılında TRT’deki “Ömür Dediğin” adlı programa konuk olan Ali Sağlık’ın (85), eşi Fatma Sağlık’ı (86) tüfekle öldürdükten sonra intihar ettiği 17 No’lu olay olduğunu ortaya koymaktadır. 17 No’lu olayla ilgili, haber kuruluşlarınca X hesaplarından 7 gönderi paylaşıldığı, bu gönderilerin 5 kez yeniden paylaşıldığı, 75 beğeni ve 6 yorum aldığı görülmektedir. Bu gönderiler, aynı zamanda 233 bin görüntülenmeyle, en fazla kullanıcıya ulaşan paylaşımlar arasında yer almıştır. 17 No’lu olayla ilgili paylaşımlar, etkileşim sayısı bakımından üçüncü sırada bulursa da etkileşim oranına göre yüzde 0.03’lük değerle sonlarda yer almıştır.

Cinayet olayları arasında, 36 No’lu olay, paylaşım sayısı bakımından, 4 No’lu olaydan sonra ikinci sırada bulunmaktadır. Toplam 10 gönderinin paylaşıldığı 36 No’lu cinayetin, etkileşim oranı bakımından ise son sıralarda yer aldığı saptanmıştır.

Etkileşim oranı bakımından, İstanbul’daki taksici cinayetinin yaşandığı 9 No’lu olay ve şanlıurfa’daki kadın cinayetinin gerçekleştiği 35 No’lu olaydan sonra, yüzde 0.12’li değerle Ankara’nın Nallıhan ilçesindeki cinayetle ilgili 6 No’lu olay ikinci sırada bulunurken, İstanbul Pendik’te yaşayan Nazlı Duman (30) isimli genç kadının, 9 yaşındaki bir çocuğunun gözü önünde, sevgilisi Emrah Bolat tarafından boğazı kesilerek öldürüldüğü 22 No’lu olay ile İstanbul Esenyurt’taki bir Tekel bayinde yaşanan cinayetle ilgili 4 No’lu olay yüzde 0.11’lik değerle üçüncü sırada yer almaktadır.

Sonuç

Yeni medyada, haber seçiminde dikkate alınan haber değeri unsurlarından ‘olumsuzluk’ faktörünün ele alındığı bu çalışmada, 29 Temmuz 2023 günü İstanbul Esenyurt’ta, 2 kişinin ölümüyle sonuçlanan silahlı saldırı olayı özelinde, kamuoyu gündeminde yer alan şiddet içerikli haberlerin öne çıkmasını sağlayan faktörler sorgulanmıştır.

Çalışmada, Esenyurt'taki cinayetle ilgili gelişmelerin yaşandığı 10 günlük zaman aralığında medyana gelen 40 cinayet olayıyla ilgili örneklem kapsamına alınan haber kuruluşlarının, X Platformu'ndaki hesaplarından paylaşılan 217 içerik incelenmiştir. Bu cinayetlerden biri olan İstanbul Esenyurt'ta yaşanan 4 No'lu olay, X platformunda öne çıkarak, en çok tweet atılan konular arasında yer almıştır. Söz konusu cinayetle ilgili paylaşımlar, olayın meydana geldiği gün, 29 Temmuz 2023 tarihinde, X platformunda 400 bin tweet ile trend topic listesinde ilk sırada, 30 Temmuz 2023 tarihinde 158 bin tweet ile ikinci sırada yer almıştır. İncelenen diğer 39 cinayetten trend topic listesinde yer alan olmamıştır. Örneklem kapsamına alınan haber kuruluşlarının X sayfalarından yapılan paylaşım sayılarına bakıldığında da Esenyurt'taki cinayetle ilgili paylaşımların ilk sırada yer aldığı, bu olayla ilgili CNN Türk'te 15, Habertürk'te 20, Hürriyet'te 34, NTV'de 5, Sözcü'de 16 ve TRT Haber'de ise 3 olmak üzere toplam 93 haberin paylaşıldığı görülmektedir. Bu olayı, toplamda 10 haberle, "7 Bela" lakaplı bir kişinin öldürüldüğü 36 No'lu olay, 7'şer haberle ise İstanbul Beyoğlu'nda taksici Samet Kubiloğlu'nun silahlı saldırıda öldüğü 9 No'lu olay, TRT'deki "Ömür Dediğin" adlı programına konuk olan Ali Sağlık'ın (85), eşi Fatma Sağlık'ı (86) av tüfeği ile öldürdükten sonra intihar ettiği 17 No'lu olay ile İstanbul Beşiktaş'ta bir eğlence mekanı önünde motorsikletli kişilerin saldırısında yaşanan cinayetle ilgili 19 no'lu olay izlenmektedir.

29 Temmuz 2023 tarihinde gece saatlerinde meydana gelen 4 No'lu olaydaki cinayet ile ilgili ilk haber, Habertürk tarafından paylaşılırken, daha sonra aynı gün cinayetin anbean yansıdığı işyeri güvenlik kamera kaydının sosyal medyada yayılmasının ardından, diğer haber kuruluşları tarafından da söz konusu olayla ilgili haberlerin paylaşılmaya başlandığı tespit edilmiştir. Örnekleme dahil edilen medya kuruluşlarının, X platformunda öne çıkan 4 No'lu cinayet olayıyla ilgili daha fazla haber sunması, aslında son dönemde bir haber değeri olarak önerilen "paylaşılabilirlik" faktörüyle ilgili olduğu söylenebilir. X kullanıcıların yoğun ilgi göstererek, Türkiye trend listesinde ilk sıraya taşıdığı söz konusu cinayet, daha sonra haber kuruluşlarının da gündemindeki en önemli konu olmuştur. 4 No'lu olayın, trend listesinde yer alması ve ardından haber kuruluşlarının da X sayfalarında en fazla yer ayırdığı haber olması, bu olayın haber değeri bakımından diğer olaylardan ayrışmasını sağlayan faktörlerin belirlenmesini önemli kılmıştır. Bu doğrultuda, incelenen olayların, olumsuzluk düzeyi, haber değeri, görsellik ve etkileşim sayısı bakımından karşılaştırması yapılmıştır. 4 No'lu olay, diğer olaylarla olumsuzluk düzeyi, haber değeri, görsellik ve etkileşim sayısı bakımından karşılaştırıldığında dikkat çeken farklılıklar saptanmıştır. Olumsuzluk düzeyini belirleyen faktörlerden kurban sayısına göre, 4 No'lu olayın, 8, 17, 23, 31 ve 38 No'lu olay ile birlikte 40 cinayet arasında en yüksek düzeye sahip olduğu görülürken, Galtung ve Ruge'nin (1965, s. 64) sistematikleştirdiği 12 haber değeri faktörüne göre ise 3, 6, 9, 12, 13, 18, 19, 25, 31, 37 ve 38 No'lu olaylarda olduğu gibi olumsuzluk faktörünün yanı sıra önemlilik, devamlılık, nadirlik, ilginçlik ve diğer kategorisinde yer verilen frekans, anlamlılık, uyumluluk, açıklık ve netlik, kompozisyon ile kişiselleştirme haber değerlerini içerdiği anlaşılmaktadır. Bu bulgular, 4 No'lu olayın, Galtung ve Ruge'un haber değeri faktörüne göre aynı haber değerlerine, ayrıca aynı olumsuzluk düzeyine sahip olmasına rağmen, X Platformu'nda öne çıkmasını sağlayan başka faktörler bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu faktörler, etkileşim sayısı ve görsellikle ilgili bulgulara bakıldığında görülmektedir.

Etkileşim sayısı bakımından, 4 No'lu olaydaki cinayet ile ilgili paylaşımların, 29 Temmuz-30 Temmuz 2023 tarihlerinde X platformunda Türkiye trend listesinde ilk sıraya yükseldikten sonra, haber kuruluşlarının da bu olaya dair her gelişmeyi izlemeye başladığı ve çok sayıda haber yaparak aynı platformda paylaşımlarda bulunduğu belirlenmiştir. 4 No'lu olayla ilgili haber kuruluşlarının X hesaplarından yapılan özgün gönderi sayısı ile bu gönderilere ait yeniden gönderi, beğeni, yorum ve görüntülenme sayısının diğer olayların tamamından çok daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum, X platformunda gündemde ilk sırada yer alan olayların, haber kuruluşları tarafından da izlendiği ve bu konularla ilgili gelişmelerin paylaşılabilirlik oranının yüksek olması nedeniyle daha çok haberleştirildiği anlaşılmaktadır.

Yeni medya kullanıcılarının, 40 cinayetten sadece 4 No'lu olayın Türkiye trend listesinde ilk sırada yer alması ve örneklem dahilindeki haber kuruluşlarının X platformunda en çok haberleştirdiği cinayet olmasını sağlayan temel faktör sorgulandığında, incelenen olaylarla ilgili görsellere ilişkin bulgular da anlamlı bulunmuştur. Araştırma bulguları, 40 cinayet olayından en zengin içerikli görselin 4 No'lu olaya ait olduğunu ortaya koymaktadır. 4 No'lu olaya ait, cinayet esnasında yaşanan çatışmayı diyaloglar eşliğinde gözler önüne seren işyeri güvenlik kamera kaydı bulunmaktadır. 3 dakika 25 saniyelik sesli video kaydı, net görüntülerle, cinayetin nedenini, nasıl işlendiğini ve sonucu hakkında açık bilgi sunmaktadır. Adeta bir film sahnesindeki kadar net ve açık görülen cinayet anına ait video görüntüsü, izleyenler açısından korku, dehşet gibi duyguların uyanmasını sağlayacak niteliktedir. Olayla ilgili, cinayet sonrasında, katil zanlılarının gözaltı işlemleri, cinayetin kurbanı gençlerin aile fertleriyle yapılan röportajlar, yeni medya ve televizyon kanallarında konuyla ilgili yapılan analizler, 4 No'lu olayı görsel açıdan destekleyerek, diğer olaylara göre daha zengin içerik oluşmasını sağlamıştır.

Görsellik bakımından, 4 No'lu olaydan sonra etkileşim sayısı en yüksek olan 19 No'lu cinayet, en fazla zengin içeriğe sahip ikinci olay olmuştur. Etkileşim sayısı ve örneklem kapsamındaki haber kuruluşlarınca en fazla haberleştirilen ikinci olay olan 19 No'lu cinayetin de olay anına ait güvenlik kamera kaydı bulunması dikkat çekici bulunmuştur. 4 No'lu olay kadar net ve anlaşılır olmasa da 19 No'lu cinayet anında kaydedilen güvenlik kamera kaydı, olay anında çatışmayı yansıtmaktadır. Olayı açık ve anlaşılır kıldığı oranda, kamera kaydının haberin ön plana çıkmasını sağladığını destekleyen bir diğer bulgu ise 37 No'lu olayla ilgili görsel incelendiğinde ortaya çıkmıştır. 37 No'lu olay, güvenlik kamera kaydından alınan ve çözünürlüğü oldukça düşük olan ekran görüntüsü eşliğinde paylaşılmış, ancak etkileşim sayısı düşük kaldığı gibi medya kuruluşlarının da 40 cinayet arasında en az haberleştirdiği olaylar arasında yer almıştır. Dolayısıyla, olay anına ait video kaydının açık ve anlaşılır olmasının, X platformunda yer alan medya kuruluşlarınca dikkate alınan önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları göstermektedir ki yeni medyada şiddet içerikli olaylarla ilgili haber üretim pratiklerinde, Galtung ve Ruge'un 12 haber faktöründen biri olan olumsuzluk faktörünün, olayı anlaşılır kılan "görsellik" ve buna bağlı olarak artan "paylaşılabilirlik" faktörleri eşlik ettiğinde etkili olabilmektedir. Bu bulgular, Harcup ve O'Neil'in, 2016'da İngiliz medyasında haber seçimine etki eden faktörleri incelediği çalışmasında, "paylaşılabilirlik" ve "görsellik" faktörlerinin önemli bir haber değeri

olduğu yönündeki tespitin, Türkiye medyasında cinayet olayları özelinde şiddet içerikli olumsuz gelişmelerin haberleştirilmesi süreci için de geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

Şiddet içerikli olayın, olumsuzluk düzeyi ne kadar yüksek olursa olsun, görsellikle desteklenmedikçe sosyal medya kullanıcılarının ilgisini çekmediği, bu nedenle haber medyasının da gündeminde yer almadığını ortaya koyan bu çalışmanın bulgularının, geleneksel medya için de geçerli olduğunu ortaya koyan araştırmalar söz konusudur. 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas'ın İsrail'e yönelik saldırısıyla ilgili Türk televizyon kanallarında yer alan haberlerin analiz edildiği Kazaz, Özkan, ve Acar'ın (2024) çalışmasında, söz konusu saldırıya dair haberlerin izleyicinin ilgisini çekebilmesi için bombalama, çatışma, yaralı insan görüntülerinin kullanıldığına dikkat çekilmektedir.

Araştırmanın bulgularından, yeni medyada, olumsuzluk haber değeri bulunan olaylar haberleştirilirken, şiddet içerikli görseli bulunan olaylara yönelme eğiliminin, bu tür içeriklerin daha fazla kullanıcının ilgisini çekebilecek nitelikte olmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılrken, Özer, 2024'te yayınlanan "Medyada Şiddetin Temsili" başlıklı çalışmasında, bu durumu anlamının yolunun medya ekonomisini çözümlenmeden geçtiğine vurgu yapmaktadır. Medya tarihi boyunca, gazete, sinema ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarında en fazla ilgi gören yayınların şiddet içeren içerikler olduğuna işaret eden Özer (2024) hem reklam verenlerin hem de medya sahiplerinin bu tür içeriklerle hedef kitesini genişletme çabasının gerisinde kâr etme isteği bulunduğunu ifade etmektedir.

Yeni medyada daha fazla etkileşim elde ederek gelirlerini artırmak için ciddi bir rekabet içinde bulunan haber kuruluşlarının, rekabet baskısı altında daha fazla şiddet içerikli görseller eşliğinde olumsuz haberlere kontrolsüzce yönelmesine karşı, toplum psikolojisini temel alan, kamuoyunun haber alma hakkını savunurken şiddet pornografisini ön plana çıkarmayan haber akışı sağlayacak önlemlerin alınması büyük önem arz etmektedir. Bu anlamda yeni medyada yayınlanan şiddet içerikli haberlerin etkilerini ortaya koyacak, insanların haber tüketimi için başvurduğu platformlarda söz sahibi şirket yöneticilerini bu anlamda önlem almaya yönlendirecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Etik Beyanı: Yazar çalışmanın, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkıları: Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Alver, F. (2010). *Gazetecilik bilimi ve kuramları* (1. basım). İstanbul: Kalkedon.
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. New York: Hafner.
- Bohle, R. H. (1986). Negativism as news selection predictor. *Journalism and mass communication quarterly*, 63(4), 789-796. doi:10.1177/107769908606300417
- BoomSocial (2023, 7 Ekim). *Twitter basın - yayın haber siteleri sektörü hesapları*.

Erişim adresi: <https://www.boomsocial.com/twitter/UlkeSektor/turkiye/basin-yayin/haber-siteleri/>

- Brighton, P. ve Foy, D. (2007). *News values*. Kaliforniya: Sage.
- Cacioppo, J. T. ve Gardner, W. L. (1999). Emotion. *Annual review of psychology*. 50, 191-214. doi:10.1146/annurev.psych.50.1.191
- Çalışkan, K. (2023, 8 Kasım). Sosyal medya analizi: Excel formülleriyle etkileşim oranlarını hesaplayın. *İstanbul İşletme Enstitüsü*. Erişim adresi: <https://www.iienstitu.com/blog/sosyal-medya-analizi-excel-formulleriyle-etkilesim-oranlarini-hesaplama/>
- Çilek, E. (2019). Haber değeri kriterlerinin geleneksel ve yeni medya bağlamında karşılaştırılması: Hürriyet Gazetesi ve ensonhaber.com örneği. *Yeni Medya*, 2019(6), 1-19.
- Dursun, Ç. (2005). Haber ve habercilik/Gazetecilik üzerine düşünmek. S. Alankuş (Ed.), *Gazetecilik ve habercilik* (s. 69-90) içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Galtung, J. ve Ruge, M. H. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in four Norwegian newspapers. *Journal of Peace Research*, 2(1). doi:10.1177/002234336500200104
- Geray, H. (2006). *Toplumsal araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlere giriş: İletişim alanından örneklerle*. Ankara: Siyasal.
- Harcup, T. ve O'Neill, D. (2016). What is news? News values revisited (again). *Journalism Studies*, 18(12), 1470-1488. doi:10.1080/1461670X.2016.1150193
- Harriss, J., Leiter, K. ve Johnson, S. (1992). *The complete reporter* (6. basım). New York: The Macmillan
- Jarrett, C. (2023, 20 Ekim). Why do news reports always begin with bad news. *BBC Science Focus Magazine*. Erişim adresi: <https://www.sciencefocus.com/science/why-do-news-reports-always-begin-with-bad-news/>
- Johnstone, J. W. C., Slawski, E. J. ve Bowman, W. W. (1976). *The news people: A sociological portrait of American journalists and their work*. Illinois: University of Illinois Press.
- Karakoç, E. ve Eke, N. P. (2013). Medyada haber dili ve Erdoğan`ın Strazburg konuşması. *Humanities Sciences*, 8(1), 21-36.
- Kazaz, M., Özkan, B. ve Acar, N. (2024). 7 Ekim olaylarına yönelik Türk medyasında haber çerçevesi. *International Journal of Communication and Media Research*, 4(2), 96-109.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology* (2. baskı). California: Sage Publications.
- Küçüközyiğit, U. (2016). Teknolojiyle hızlanan haber akışı ve bir haber değeri unsuru olarak güncelliğin dönüşümü. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 86-95. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/akader/issue/28202/299474/>

- Lippmann, W. (1998). *Public opinion* (2. basım). London: Transaction Publishers.
- Niblock, S. ve Machin, D. (2007). News values for consumer groups: The case of independent radio news, *Journalism*, 8(2), 184-204. doi:10.1177/1464884907074803
- Östgaard, E. (1965). Factors influencing the flow of news. *Journal of Peace Research*, 2(1), 39-63. doi:10.1177/002234336500200103
- Özer, Ö. (2024). Medyada şiddetin temsili. *TRT Akademi*, 9(20), 5-33. doi:10.37679/trta.1428964
- Peterson, S. (1979). Foreign news gatekeepers and criteria of newsworthiness. *Journalism Quarterly*, 56(1), 116-125.
- Poindexter, P. M. ve McCombs, M. E. (2000). *Research in mass communication a practical guide* (1. basım). Bedford: St. Martin's.
- Rau, C. (2010). *Dealing with the media: A handbook for students, activists, community groups and anyone who can't afford a spin doctor*. Randwick NSW: University of New South Wales Press
- Rigel, N. (1993). *İleti tasarımında haber*. İstanbul: Der Yayınları.
- Rozin, P. ve Royzman, E. B. (2001). Negativity bias, negativity dominance, and contagion. *Personality and Social Psychology Review*, 5(4), 296-320. doi:10.1207/S15327957PSPR0504_2
- Schulz, W. (1976). *Die konstruktion von realitaet in den nachrichtenmedien. Analyse der aktuellen berichterstattung*. Freiburg: Alber.
- Schulz, W. (1984). Die konstruktion von realitaet. J. Wilke (der.). *Nachrichtenauswahl und Medienrealitaet in vier jahrhunderten* (12-39). Berlin: de Gruyter.
- Schultz, I. (2007). The journalistic gut feeling: Journalistic doxa, news habitus and orthodox news values. *Journalism Practice*, 1(2), 190-207. doi:10.1080/17512780701275507
- Sencer, M. (1989). *Toplumbilimlerinde yöntem*. İstanbul: Beta Basım.
- Twitter Trending. (2023, 30 Temmuz) *Turkey twitter trends*, Erişim adresi: <https://archive.twitter-trending.com/turkey/30-07-2023>
- Weber, R. (1990). *Basic content analysis*. California: SAGE Publications doi:10.4135/9781412983488
- Welbers, K., Van Atteveldt, W., Kleinnijenhuis, J., Ruigrok, N. ve Schaper, J. (2016). News selection criteria in the digital age: Professional norms versus online audience metrics. *Journalism*, 17(8), 1037-1053. doi:10.1177/1464884915595474
- Williams, K. (2003). *Understanding media theory*. Londra: Bloomsbury Publishing.
- Yüksel, E., Kahraman Adıyaman, H., Aydın, N., Kurt, B., vd. (2015). İyi haber de iyi haber midir? Haber değerleri üzerine bir içerik analizi çalışması. *Selçuk İletişim*, 9(1), 94-114. doi:10.18094/si.42148